

Atıf: Gedik, E., Pehlivanlı Kadayıfçı, E., Turgut, S. T. & Bulut, M. (2021). Sosyal Medyada Toplumsal Cinsiyet Temelli Trafik Söylemi. Sosyoloji Dergisi, 41-42, 145-161.

Araştırma Makalesi / Research Article

SOSYAL MEDYADA TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ TRAFİK SÖYLEMİ

*Esra GEDİK**

*Ezgi PEHLİVANLI KADAYIFÇI***

*Samet Talha TURGUT****

*Mehmet BULUT*****

Öz

2000'li yıllardan itibaren sosyal medya, bireylerin yaşamlarında önemli bir yere sahip olmaya başlamıştır. Bununla birlikte günlük hayatta karşımıza çıkan cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet algıları bu mecralarda da etkisini sürdürmektedir. Sosyal medya ortamlarında bulunan topluluklar, günümüzde farklı kesimden birçok bireyi bir araya getirerek bireylerin kendilerini kültürel, politik, sanatsal, eğlence ve sosyal olarak ifade etme imkânı bulduğu bir alandır. Bu özelliğinden dolayı dünyanın en büyük sosyal paylaşım sitesi olan Facebook grupları ve Türkiye özelinde Ekşi Sözlük, çalışmanın veri evrenini oluşturmaktadır. Sözü edilen veri seti kapsamında, Türkiye'de üzerine çok fazla tartışma yapılan "kadın sürücü" konusu ve toplumsal cinsiyet temelli söylemleri içeren 10 farklı otomobil Facebook grubundan ve Ekşi Sözlük iletilerinden 5014 yorum eleştirel bakış açısıyla, içerik analizi yöntemiyle taranmıştır. 2015 yılından 2020 yılına kadar kullanıcıların yaptığı tüm yorumlar incelenmiştir. Bu kapsamda gruplarda yapılan paylaşımların yorumlarında ve Ekşi Sözlük paylaşımlarında geleneksel cinsiyet rollerinin ön planda olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Kadın Sürücü, Trafik, Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Temelli Söylem, İçerik Analizi

* Doç. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, esra.gedik@bozok.edu.tr; ORCID: 0000-0003-3192-2107f

** Arş. Gör. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Bilim ve Teknoloji Politikaları Araştırma Merkezi, ezgip@metu.edu.tr; ORCID: 0000-0003-1595-8177

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Yozgat Bozok Üniversitesi; ORCID: 0000-0003-3646-6817

**** Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi; ORCID: 0000-0002-2106-8456

Makale Gönderim Tarihi: 21/09/2021 **Makale Kabul Tarihi:** 21/10/2021

Gendered Traffic Discourse in the Social Media

Abstract

Since the 2000s, social media has begun to have an important place in the lives of individuals. However, gender roles and gender perceptions that we encounter in daily life continue to be influential in these media as well. Communities in social media environments are an area where individuals have the opportunity to express themselves culturally, politically, artistically, entertainingly and socially by bringing together many individuals from different walks of life. Due to this feature, *Facebook groups*, the world's largest social networking site and *Ekşi Sözlük* particularly in Turkey, constitute the data universe of the study. Within the scope of the aforementioned data set, 5014 comments from 10 different automobile Facebook groups and *Ekşi Sözlük* messages, which contain the subject of "female driver", "male driver", "traffic" were scanned with a critical perspective and content analysis method. All comments made by users from 2015 to 2020 and the user profiles that made these comments were examined. In this context, it has been observed that traditional gender roles are at the forefront in the comments of the posts made in the *Facebook groups* and the posts of *Ekşi Sözlük*.

Keywords: Social Media, Female Driver, Traffic, Gender, Gendered Discourse, Content Analysis

Giriş

Toplumsal cinsiyet kaynaklara erişimi belirler, özellikle zaman, para ve teknoloji kullanımını. Bu saydığımız kaynakların her birine erişim bireylerin seyahat davranışlarını da etkiler (ne kadar sıklıkla seyahat edildiği, nereye ve ne zaman gidilebildiği, seyahat için hangi aracın kullanıldığı). Aynı zamanda seyahat deneyimi ve hareketliliğin sosyal anlamı da toplumsal cinsiyet tarafından belirlenir (Peters, 2001). Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü, ev işlerinin ve çocuk bakımının günlük yükü, mekânın kullanımının cinsiyete göre ayrılmış olması, esnek olmayan çalışma saatleri, toplu taşımanın yetersizliği, bahsi geçen roller ve görevlerden sorumlu olan insanların hareketliliğini kısıtlar (özellikle eşleri ve anneleri) (Nobis ve Lenz, 2005; Rosenbloom ve Burns, 1993).

Bunun dışında ulaşım ve cinsiyet ile ilgili diğer unsur ilgili becerilerdir; bir dizi mekanik ve fiziksel yeterliliği içerir (lastik değiştirme veya otomobil kullanabilme gibi). Kişinin bir ulaşım yöntemi kullanma becerisi, öğrenme fırsatlarındaki farklılıkları da yansıtır. Çalışmalar, sürücü ehliyeti sahibi olmanın

erkekler ve kadınlar arasında yaş grubuna, yere ve döneme göre bağlı olarak eşitsiz dağıldığını gösterir (Pickup, 1989). Araç kullanmanın kültürel anlamı eril gücün işareti olarak kabul ediliyor denilebilir. Cinsiyetin teknoloji kullanımı içerisindeki etkilerine baktığımızda, ulaşım teknolojisi muhtemelen toplumsal cinsiyet ayrımları ile en derin ve en geniş kapsamlı bağlantıya sahiptir. Kadın sürücüler hakkında şakalar buna örnektir. Komedyenler ve sosyal yorumcular, kadın sürücüleri güvenlik riski, tıkanıklık ve gecikme nedeni olarak resmetmişlerdir.

Teknoloji sadece üretilenleri değil aynı zamanda bu üretilenlerle ilişkili kültürleri ve uygulamaları da içerir (Wajcman, 2009). Teknoloji toplumdaki ayrı değil, toplumu bir arada tutan sosyal dokunun bir parçası olarak görülür. Arabalar da bu tür teknolojinin örneğidir. Toplumsal cinsiyet ve teknoloji kavramları arasındaki ilişkinin doğasını açıklamaya yönelik çalışmalar, "toplumsal cinsiyet" tartışmaları ile başlayan feminist akımlardan etkilenmişlerdir. 1990'lı yıllardan itibaren yeni bir araştırma alanı olarak teknolojinin feminist bakış açısından incelenmesi gündemdedir. Kadın ve erkeğin teknik yeterlilikleri arasında farklılık bulunduğu iddiasını tartışmaya açmışlardır. Çoğu insan teknoloji, fen ve matematik alanlarını "erkek", beşerî ve sanat alanlarını "kadın" ile ilişkilendirir. Bilim, teknoloji, mühendislik ve matematikteki kadın ve erkek sayıları arasındaki çarpıcı eşitsizlik genellikle biyolojik olarak yönlendirilen cinsiyetin kanıtı olarak kabul edilir (Kadayıfci ve Gedik, 2016). Buna ek olarak, erkeklerin yaptığı işlerin daha fazla fiziksel güç ve vasıf istediği, eğer fiziksel güç gerektirmiyorsa, daha fazla zihinsel yetenek isteyen karmaşıklıkta olduğu inancı, cinsiyete dayalı iş bölümünün kaynağı olmuş ve bu işlerin daha değerli olduğu düşünülmüştür. Otomobil üretmek ve sürmek bu durumlara örnek olabilir.

ABD ve Avrupa'da feminist araştırmacılar (Howe and O'Connor, 1982) seyahat ve coğrafya araştırmalarının erkekler üzerine yoğunlaştığını ve insanlığın diğer yarısının, kadınların, bu çalışmalarda eksik olduğunu gösteren tartışmalara başlamışlardır. Seyahat araştırmaları bulgularında kentsel alan kullanım eleştirisi, üretim ve yeniden üretimin mekansal olarak ayrılması ve kamusal ve özel alanın kültürel ikilemi gibi konular üzerinden feminist çalışmalara rastlanmaktadır. Araştırmacılar gelişmiş ülkelerdeki seyahat günlüklerini ve verilerini kullanarak seyahat amacıyla, seyahat mesafesinde, seyahat davranışlarında toplumsal cinsiyet farklılıkları olduğunu görmüşlerdir (Howe and O'Connor, 1982). Seyahat araştırmaları, seyahat talebinde ailenin türüne ve hane halkının cinsiyetine göre değişiklikler ve farklılıklar olduğunu göstermiştir. Cinsiyet farklılığının otomobil sahipliği davranışında da önemli bir etken olduğu gösterilmiştir (Borgoni ve ark., 2002).

Sosyal medyada kullanılan imaj ve söylemler yukarıda sözü edilen toplumsal cinsiyet temelli kalıp yargıları destekler nitelikte olabilmektedir. Bu durum, trafiğin, bir iktidar alanı olarak eril özelliklerle bezendiğini anlattığı gibi, bu alanı eril söylemlerle yeniden üretmektedir. Bu kapsamda, günlük hayatta karşımıza çıkan toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet algıları sosyal medyada etkisini sürdürmektedir.

Bu çalışmada, sosyal medyada trafiğe dair söylemlerin toplumsal cinsiyet temelli yapısını anlamaya çalışmaktayız. Çalışmamızın ana araştırma problemi; sosyal medyanın trafik ve trafiğe dair ulaşım alanlarını ne ölçüde ve nasıl toplumsal cinsiyet temelli kurguladığıdır. Bu çerçevede, Redshaw (2018) tarafından geliştirilen *Combustion Masculinity* ve *Hydraulic Masculinity* erkeklik kavramlarını kullandık. Bu kavramlar, çalışmada analiz edilen yorumlardaki farklı sürüş stillerini ve söylemleri kavramsallaştırmak için teorik araçlar olarak yer aldı. Bu kavramları, tam Türkçe karşılıkları olmadığı için "mekanik erkeklik" başlığı altında toplayarak incelememizde kullanacağız. Bu kapsamda, 'mekanik erkekliğin' erkeklerin arabalara yaklaşmasının standart olduğunu ve sürüş deneyimlerinin bununla yorumlandığı ileri sürülmektedir. Erkeklerin sürücü olarak üstünlüklerini ifade etme şeklini gösteren yorumlardan ve tartışmalardan yararlanılacaktır. Burada tartışılacak ana temalar; erkekler ve arabalar arasında doğal olarak algılanan bağlantı, otomobil bilgisindeki erkekler ve kadınlar arasındaki farklılıklar, sürüş performansı ve erkeklerin sürücü olarak kadın sürücülerle olan deneyimleri üzerine incelemelerdir.

Sosyal medyanın trafik alanını eril özellikler taşıyan söylem üzerinden üretme ve yeniden üretme kapasitesini anlamak amacıyla dünyanın en büyük sosyal paylaşım sitesi olan Facebook grupları ve Türkiye özelinde Ekşi Sözlük çalışmanın veri evrenini oluşturmaktadır. Sözü edilen veri seti kapsamında, Türkiye'de üzerine çok fazla tartışma yapılan "kadın sürücü" konusu ve toplumsal cinsiyet temelli söylemleri içeren 10 farklı otomobil Facebook grubundan ve Ekşi Sözlük iletilerinden 5014 yorum eleştirel bakış açısıyla, içerik analizi yöntemiyle taranmıştır. 2015 yılından 2020 yılına kadar kullanıcıların yaptığı tüm yorumlar incelenmiştir.

Makalenin ilerleyen bölümlerinde, öncelikli olarak toplumsal cinsiyet ve erkeklik kuramı perspektifi ele alınacak, son kısımda ise araştırma ve bulgular sunulacaktır.

Otomobil ve Erkeklik İlişkisi: Hidrolik Erkeklik

Sadece toplumsal cinsiyet çalışmaları değil aynı zamanda erkeklik çalışmaları da seyahat ile ilgili aktiviteleri erkeklik kodları ile ilişkili olduğunu dile

getirmiştir (Connell, 1995). Kadınların teknik becerileri nadiren teknik olarak tanımlanır çünkü teknoloji yaygın olarak erkeksi bir kültürel ifadedir (Cockburn, 1985; Lie, 1996). Başka bir deyişle hem tarihsel hem de çağdaş toplumlarda erkekler ile teknoloji arasında maddi ve sembolik olarak güçlü bir ilişki vardır (Mellström, 2004). Arabalar, özellikle ve daha genel olarak motorlu taşıtlar, tarihsel olarak, vahşi, evcilleştirilemez hayvanlarla olan ilişkiler yoluyla erkeklikle ilişkilendirilmiştir (Balkmar ve Mellström, 2018). Başka bir deyişle, kontrol edilmezse tehlikeli olabilecek bir makinayı (otomobili) kontrol etmek erkeksi bir özellik olarak görülür. Otomobil esneklik, bağımsızlık ve gücün yanı sıra risk ve macerayı temsil eder. Bu açıdan, araba kullanma ve hegemonik erkeklik arasında güçlü bir ilişki vardır ve teknolojinin kontrolü erkek kimliklerinin inşasının önemli bir unsurudur (Manderscheid, 2018). Erkekliğin kültürel temsillerini seyahat ile ilgili referanslarda bulmak mümkündür. Örneğin, Hollywood filmlerinde (yol hikâyeleri türlerinde), televizyon reklamlarında (araba reklamları), günlük gazete haberlerinde ve sosyal medyada erkeklik temsillerinin seyahat ile ilişkilendirildiğine rastlarız (Perry ve Rossington, 1994; Brandth, 1995).

Cockburn'a (1985) göre kadın ve erkek için teknoloji kullanımı aynı derecededir. Kadınlar da aslında erkekler gibi teknolojinin kullanımında yeteneklidir. Cockburn (1983), fiziksel güç ve beceri gibi teknolojinin de bir güç kaynağı olduğuna işaret etmektedir. Tarih boyunca erkeklerin "kadınları dışlama eğiliminde olan teknolojiyle yakın ve etkileşimli bir ilişki" edindiğini savunur (Cockburn, 1983: 138). Ancak Mellström (2003) göre teknolojinin rolü erkekler için farklıdır; genellikle erkek olmanın ne anlama geldiğinin bir parçasıdır; birçok farklı bağlamda erkeksi olmanın parçasıdır. Erkeklik nesiller boyu aktarılan bir öğrenme sürecidir. Günlük sosyalleşme ve kültürleşme süreçlerinde, önermeler öğrenilmiş eğilimlere dönüşür (Hastrup, 1995). Bir teknolojinin kullanımını ve bilgisini tekelleştiren erkekler, bu yolla, erkekliklerini sadece kadınlardan değil diğer erkeklerden de üstün olarak kanıtlamaktadır (Lie, 1995).

Araçlarla ilgili olarak, mekanik erkeklik, otomobillerin temsilleri ve kullanımları da dâhil olmak üzere çeşitli ortamlarda sergilenen ve ifade edilen yüksek performansı gösteren ivme, hız ve güç ile ilgilidir (Redshaw, 2018). Redshaw'a (2018) göre şiddet, riskli davranış, hız ve ivmeyle bağlantılı arkaik bir erkeklik biçimidir. Erkeklik, kimliklerin oluşumunda, saldırganlığın ve rekabet gücünün ifade edilmesinde önemli bir rol oynayan otomobillerle ilişkili olarak yapılandırılır, sosyal olarak inşa edilen ve halk tarafından pekiştirilen ancak yine de "doğal" olduğu için mazur görülen bir erkekliktir. Bu anlamda, Redshaw (2018) bu tip erkekliği araba yarışçıları ile ilişkilendirir. Redshaw bu tarz erkekliğin yeni dönem dünyayı düşündüğümüzde değiştiğini dile getirmektedir.

Başka bir deyişle, çevre bilinci geliştikçe, iklim değişikliği gibi konuların gündemde olmasıyla beraber çevreye daha uyumlu, güvenli sürüş için araçların mekanik yapısı değişmeye başladı ve bugün elektrikli araçlar veya otonom araçlar gündeme gelmektedir. Teknoloji ve erkeklik arasındaki bir bağlantıyı keşfetmek, tüm erkeklerin teknolojiye eşit derecede bağlı olduğu veya çoğunun öyle olduğunu kanıtlayabileceğimiz anlamına gelmez. Teknoloji ve erkeklik arasındaki bağlantıları incelerken, bunlar kültüre ve daha spesifik bağlamlara gömülüdür. Burada bağlam otomobillerdir. Bir sonraki adımımız, teknoloji ve erkeklik arasındaki bağlantıların otomobil hayran sayfalarındaki günlük uygulamalarla üretilip üretilmediğini tartışmaktır.

Yöntem

Bu çalışmada, kadın sürücülerin sosyal medyada maruz kaldığı cinsiyetçi söylemler analiz edilecektir. Araştırma kapsamında Türkiye’de otomotiv sektöründe önde gelen markaların “Facebook Fan Grupları”nda yapılan yorumlar ve Ekşi Sözlük’teki iletiler incelenerek otomobiller ve erkekler arasındaki ilişki temel alınarak analiz edilmiştir. Hayatımızda önemli bir yer tutan sosyal medya, günümüzde pandeminin de etkisiyle artık değişmez bir iletişim ortamı haline gelmiştir. Bu durum akademi de önemli yer tutmaya başlamış ve pek çok bilim insanı “sosyal medya analizi” olarak adlandırılan ve bizim de bu çalışmada kullandığımız araştırma metodunu sıklıkla kullanmaya başlamıştır. Bu yöntem ile bireylerin en çok kullandığı sosyal medya araçları (Facebook, Twitter, Instagram, Youtube ve Sanal Sözlükler vs.) belirlenen araştırma sorusuna göre seçilir (Albayrak ve ark, 2017). Araştırmanın mahiyetine göre hesaplar açılıp, kullanıcılara müdahale edilmeden yapılan yorumlar ve görüşler incelemeye alınır. Araştırma kapsamına göre incelenebilecek sınırın üzerinde yorum ve görüş var ise bu yorumlar arasından araştırmanın amacına ve sorusuna uygun bir örneklem seçilir. Daha sonra bu örneklem grubuna dahil veriler belli kavramlar üzerinden sınıflandırılarak analiz edilir. Bu çerçevede kapsamında Türkiye’de üzerine çok fazla tartışma yapılan “kadın sürücü” konusu ve cinsiyetçi söylemleri içeren 10 farklı otomobil grubundan ve Ekşi Sözlük’teki “kadın sürücü” konusunu içeren başlıklar altında toplan 5014 yorum eleştirel bakış açısıyla, içerik analizi yöntemiyle taranmıştır. 2019 Ağustos 2020 Aralık ayları arasında, 2015 yılından 2020 yılına kadar kullanıcıların yaptığı tüm yorumlar incelenmiştir. Elde edilen bu veriler saha araştırmasının çerçevesini belirlemiş ve sorgulanacak başlıkların oluşmasını sağlamıştır. Bazı Facebook fan gruplarına üyelik ile giriş yapıldı. Bazıları açık fan grupları idi. Her grupta da kullanılan yorumların yazarlarının kimlikleri etik açıdan gizlenmiş ve sahte isimler kullanılmıştır.

Analiz ve Değerlendirme

Bu bölümde Facebook'ta yer alan otomobil fan sayfalarında ve Ekşi Sözlük'te yer alan toplumsal cinsiyet temelli trafik söylemleri incelenen yorumlarda sıklıkla vurgulanan "araba kültürü", "iyi sürücü olmak", "kadın sürücü", "arabanın cinsiyeti" ve "erkek sürücülerden tavsiyeler" başlıkları üzerinden analiz edilmiştir. Bu başlıklar seçilirken tüm yorumlar incelenmiş ve sıklıkla tekrar edildiği görülen bu alt başlıklar ortaya çıkmıştır. Bu anlamda tümden gelim yöntemi kullanılmış ve genel yorumlardan özel alt başlıklar oluşturulmuştur.

Sosyal Medyada Trafik Söylemi

Otomobil üzerine yapılan araştırmalar, kadınları bu tartışmada tanımlamamışlar ve arabalar ile erkeklik arasındaki bağı vurgulama eğiliminde olmuştur. Bu nedenle, araba erkekliğinin gücü ve hegemonyası olarak bilinirken, bu süreçte toplumsal cinsiyet yeterince belgelenmemiştir (Bengry-Howell ve Griffin 2007). Çağdaş toplumdaki birçok genç kadın, tipik olarak erkeksi özellikler olarak görülen şeyleri yapmaktadır: Araba kullanmak gibi. Ancak bu durum toplumda var olan eril araba kültürünü değiştirmemektedir.

Bu bölümde sosyal medyada da karşımıza çıkan iletileri hidrolik erkeklik kavramı üzerinden kadın sürücülerin nasıl yorumlandığını analiz edeceğiz.

Mekanik erkeklik olarak adlandırdığımız, araçlarla ilgili alternatif bir erkeklik imajını göstermektedir (Walker 1999; Redshaw 2018). Redshaw'a göre, (2018: 90)"becerikli manevra, sabırlı, dikkatli ve yavaş kullanım gerektirir." Öte yandan, "kadın sürücü", kendine güvenmeyen bir kadın sürücünün üretilmesine yardımcı olur ve sürücünün erkek olarak kurgulanmasına katkıda bulunur. Bu anlamda mekanik erkeklik böylesi bir aracı dikkatli ve becerikli olarak kullanan erkek sürücüyü tarif eder. Örneğin, Manique (ekşi sözlük yazarı) şöyle yorumluyor:

"Bir yere dönecekleri zaman önce sinyal verip frenle yavaşlayıp dönmek yerine yolun ortasında zort diye frene basarlar, şansız varsa sinyal verip 3.sağdan dönerler. Özellikle İstanbul trafiğinde önemli olan tek şeyin akıcılık ve trafiği tıkamamak olduğunu bilmezler. Zaten uygulayacak pratik zeka pek azında mevcuttur. Çirkef olurlar. Kötü şoförlük konusunda -dağdan inme- taksi şoförlerinden sonra ikinci sırada yer alırlar".

Croupier (ekşi sözlük yazarı) de benzer bir yorum yapıyor:

"Ablacım; o senin hemen solunda ve yan koltuğun sağındaki aynalar var ya, işte onlar şerit değiştirmeden önce, tehlikeli mesafede seyreden bir araç olup olmadığını kontrol etmeye yarıyor. Kulak değil onlar."

Bilgi, sosyal veya teknik yeterliliğin herhangi bir başarılı performansının merkezidir ve genel olarak yorumlarda erkeklerin arabalara gelince üstün bilgi ve ustalığa sahip olduğu varsayılmıştır. Bilgi, yorumlarda "bir arabanın ne kadar hızlı" veya "nasıl kontrol edileceğini" bilmek anlamına gelmektedir.

Ringarin (ekşi sözlük yazarı) de şöyle ifade ediyor:

"Sol aynaya bakmadan, sabit dururken bir anda akan trafiğe dalabilirler. Hem de sol şerit akıyor mu, arabalar hızlı geliyor mu diye düşünmezler. Ayrıca arabayı kamyon çevirir gibi döndürürler, 10 saatte bi manevra yapmazlar. Aynalara, özellikle sol aynaya bakmıyorlar."

Cinsiyet ve teknoloji arasındaki ilişkiler, cinsiyet ilişkilerini, erkeğe ve erkeklığe ayrıcalık tanımada gücün nasıl işlediğini anlamak için çok önemlidir (Mellström, 2002; Wajcman, 2004). Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet ve teknoloji, toplumsal cinsiyet hiyerarşilerinin (yeniden) üretilmesine katkıda bulunur. Arabalar, toplumsal cinsiyet hakkında kültürel olarak paylaşılan ve yaygın fikirleri hem yansıtır hem de yeniden üretir. Arabalar ve araba kullanmak geleneksel olarak eril olana atfedilir, bu nedenle erkeklerin erkek kimliğini ve gücünü inşa etmede ilham alabilecekleri erkeksi bir "güç alanı" yaratılmasına katkıda bulunur (Mellström, 1999). İncelediğimiz yorumlar da kadın sürücülere yönelik eleştirilerde araba kullanmak ve hidrolik erkeklik arasında kurulan ilişkiyi kanıtlamaktadır.

Yazar X (fan kulübü yazarı): *"Bence erkek sürücüler normal, anormal olan bayanlar."*

Good morning after supper (ekşi sözlük yazarı): *"Birçoğunun geri park yapmakta zorlanmasının sebebi testosteron eksikliğidir."*

Luckystr1ke (ekşi sözlük yazarı) *"Araba kullanma yeteneğinin y kromozomu ile nesilden nesile geçtiğinin bir kanıtıdır."*

Fxuu (ekşi sözlük yazarı) *"Sadece araç kullanmaya ilişkin bir mesele değil, kadınların genel olarak el, göz, beyin koordinasyonu erkeklerin bir miktar gerisindedir. Normal bir şey yani lince lüzum yok."*

Bu yorumlardan da anlaşılacağı üzere araba kullanma yetisinin erkeklere ait bir özellikmiş gibi düşünüldüğü görülür. Öte yandan kadın

sürücülerin tanımlanmasına baktığımızda toplumda var olan toplumsal cinsiyet rollerine uygun şekilde yorumlandığını görüyoruz.

Linux (ekşi sözlük yazarı) “*Trafikte 100 metre önceden görülüp önlem alınması için pembe plaka kullanmaları gereken şoför grubu.*”

Electoff (ekşi sözlük yazarı) şöyle yorumluyor:

“Allah’a yakın bana uzak olsun diyeceğim karşı cins şoför, ama trafikte seçme şansınız olmuyor. Frenle gazı karıştıran, 10 cm topukluyla araba sürmeye çalışan, dikiz aynasından makyaj yapan, durduk yere vurup “ne olacak canım yaptırırsın olur biter” diyenler, yüzde 98’i arabalara tepki olarak doğmuş.”

Melro (ekşi sözlük yazarı) da benzer bir yorum yapıyor:

“Trafik erkek beynine göre akar.” Nedir bu erkek beyni dediğimiz şey? Hızlı düşünürsün, risk alırsın, ani ve çevik hareket edersin. Keza savaş da aynı mantığa göre yapılır. Kadın ağır düşünür, riske girmez, garantici ve detaycıdır. Gerekirse tehlike dozu düşük bir manevra yapıp şerit değiştirmektense, yarım saat boyunca bir kamyonun ya da otobüsün peşinde peyk gibi dolanır. Kadın arabayı kadın gibi kullanır, başka türlü elinden gelmez.”

Bu farklılıklar, toplumsal cinsiyet ve araba kullanma konusundaki kültürel beklentileri yansıtmaktadır. Bundan kastımız sadece araba kullanımı değil arabaya dair pek çok unsurun, yolların, otomotiv endüstrisinin, araba reklamlarının, yukarıda da bahsettiğimiz gibi seyahat etme seçeneklerinin erkeklik üzerine kurulduğudur.

Kadın Sürücü: İyi Sürücü?

Sürüş tarzı, bireysel sürüş alışkanlıklarıyla, yani bir sürücünün araba kullanma ve dolayısıyla genel olarak araba kullanmayı seçme şekli ile ilgilidir (Elander, West ve French, 1993). Fakat yukarıda da bahsettiğimiz gibi toplumsal cinsiyete dayalı ön yargılar nedeni ile kadın sürücülerle ilgili fan sayfalarında ve ekşi sözlükte sıklıkla cinsiyetçi yorumlar görülür. Örneğin, Yazar A (fan kulüp yazarı) şöyle diyor:

“Kadın sürücülerin hepsi olmasa da birçok kadın sürücünün dönüşlerde sinyal vermeme, trafikte aniden durma gibi kötü şöhretleri var. Oysaki tarihteki ilk sinyal sistemi ve stop lambası sisteminin mucidi Florence Lawrence isimli bir kadındır.”

Yazar D (fan kulüp yazarı) da benzer bir yorum yapıyor:

“Kadınlar kadınlar... Duran araca bile vuran kadınlar. Hararet yapan araca “çay harareti alır deyip, çay döken kadınlar. Tırın rahat sığacağı alana sürte sürte park eden kadınlar. Pompa arabada hortumu sokup basıp giden kadınlar. Daha anlatayım mı?”

Güncel araştırmalar, kadınların araç kullanmayı erkeklerden daha erken bıraktığını gösteriyor. (Hakamies Blomqvist ve Wahlström, 1998). Bunun ana nedeni olarak “güven eksikliği” gösteriliyor (Siren, Hakamies-Blomqvist ve Lindeman, 2004). Otomobil fan sayfalarında da bu güven eksikliğini yaratan pek çok ifade bulunmaktadır.

Yazar B (fan kulüp yazarı) *“Böyle bir kazayı yapsa yapsa bir bayan yapabilir.”*

Yazar S (fan kulüp yazarı) *“Bu kazayı yapan kesin bayan sürücüdür.”*

Yazar Ö (fan kulüp yazarı) *“Yav senin neyine jip kadın?”*

Bu çalışma da erkekliğin motor becerilerle ilişkili olduğu gösteriliyor, bu yüzden "becerikli bir sürücü olmak" Özkan ve Lajunen'in (2006) çalışmalarında da gösterdiği gibi çalışmamızda da erkeksi bir özellik olarak görülüyor. "İyi bir sürücü" prototipinin, Türkiye'de genellikle aracın kontrolünde manevra becerileriyle karakterize edildiği bilinmektedir (Sumer, 2001). Buna benzer yorumlar fan sayfalarında da görülmektedir. Yazar M (fan kulüp yazarı) şöyle yazmış:

“Çocuk arabası sürüyö kaldırımda. Arkadan ayağıma kaktırıyolar. Defalarca bununla karşılaştım. Gelip boş yapma. Kadınların tekerlekli arabalara karşı bi kabiliyetsizliği var. Bunu herkes biliyor.”

Uche Okechukwu (ekşi sözlük yazarı):

“Beceriksizliklerindedir. Daha 30 km/h hızla en sağ şeritte gitmeye, ışık yeşile dönünce yürümeye korkuyorlar bir de şerit değiştirip kendilerini riske mi atsınlar? Siz de bir alemsiniz.”

Astalavistananelamsole (ekşi sözlük yazarı) şöyle yorumluyor:

“Kadınların her alanda kendini göstermelerini destekleyen biriyim ancak trafik hariç. Maalesef kadınların yaratılışı gereği makine kullanım yetileri zayıf. Bir türlü kullandığı araca hakim olamıyorlar. Bence süreceklerse onlara bir pembe şerit yapsınlar çarpışan araba gibi birbirine çarpa çarpa sürsünler. Yazık günah ne kazasız hatasız arabalar kadınlar yüzünden beş para etmez hale geldi. Ne ocaklar söndü. Olay kurala uymak veya uymamak değil olaya

hakim olup olmamak. Kadınlar maalesef istisnalar hariç bu olaya hakim olamıyor.”

Bu yorumlar, iyi sürücü olmak ve teknoloji/manevra yapmak arasında kurulan bağı kadınları dışarıda bıraktığının göstergesidir. Lie (1995) çalışmasında bilgisayar kullanımı ile erkeklik ilişkisine bakmıştır. Wajcman (1991) erkek gücü ve teknolojinin inşası arasındaki bağlantıyı incelemiştir. Cockburn (1985) teknolojinin sosyal olarak cinsiyetçi inşaa edildiğini tartışmıştır. Cockburn (1985), Wajcman (1991) ve Lie (1995), teknolojik yetkinlik ve uzmanlığın eril ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Erkekler teknolojiyle doğal bir yakınlığa sahip olarak görülürken, kadınlar teknolojiden korkuyor veya sevmiyor olarak düşünülür. Erkekler makinelerle aktif olarak ilgilenir, onları yapar, kullanır, onlarla oynar ve onları severken kadınlar işyerinde veya evde makine kullanmak zorunda kalabilir diye düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, kadınların araba kullanması bir zorunluluk gibi görüldüğü için erkeklere nazaran sürüş konusunda “yeteneksiz” olarak düşünülür.

Arabanın Cinsiyeti

Berscheid'in (2016) Alman medyasının otomatikleştirilmiş sürüş söyleminde erkeklik üzerine çalışması otomatik vites arabaların, erkekliği tehlikeye atan bir "oyun değiştirici" olarak kabul edilebileceğini savunuyor; kontrol, kendi kaderini tayin etme ve sürüş eğlencesini erkeksi bir uygulama olarak araba kullanmanın anlamını değiştirdiğini savunuyor (aktaran Balkmar ve Mellström, 2018). Lezotte'ye (2012) göre otomobil üreticileri pratik aile arabaları, şehirde dolaşmak ve alışveriş yapmak için küçük hatchback araba veya *chick car* (kız arabası) olmak üzere çeşitli kadın arabaları da geliştirdiler. Öte yandan, son dönemlerde sürücüsüz arabaların cinsiyet algısı üzerine yapılan araştırmalar da sürücüsüz araçların cinsiyetsiz olarak kurgulandıklarını belirtiyor (Manderscheid, 2018).

Bazı çalışmalar otomatik vites arabaları erkeklerin kadınlardan daha çok tercih ettiğini gösterse de (Payre et al., 2014; Kyriakidis et al., 2015; Bansal et al., 2016) çalışmamız bunun tersini göstermiştir. Otomatik vites ve manuel araçlar arasında bir cinsiyetlendirme yapıldığını yorumlardan da görebiliyoruz. Yazar E (fan kulüp yazarı) yorumunda şöyle belirtiyor “Manuel al hocam, otomatik bayan işi.”

Bombadillo (ekşi sözlük yazarı) şöyle belirtiyor:

“Erkek adam düz vites kullanır, ne o kıvrıta kıvrıta kullanmalar, elin ayağın dursun dansöz müsün sen? Bir de gazı ayarlayamaz araba

bir öne bir geriye sallanır... Düz olun beyler, erkeklik bunu gerektirir."

Defoe (ekşi sözlük yazarı) ise şu şekilde ifade ediyor:

"Kadınlara düz vites araba kullanmayı öğretirken cinnet geçiren bir mühendisin bıkıp (...) böyle işi şunun otomatığını yapayım da huzur bulayım" diyerek icat ettiği araba kullanmayı basit hale getiren vites türü."

Yorumlardan da görüldüğü gibi erkek sürücüler "kız arabasını" (otomatik vites arabalar gibi) erkekliklerine hakaret olarak görüyor ve böyle bir araba kullanmanın kendileri hakkında ne söyleyeceğinden korkuyorlar. Erkek sürücülerin zihninde "kız arabası" kullanmak kişinin erkekliğini sorgulatabilir.

Yazar F (fan kulüp yazarı) yorumu şöyle:

"Bu park manevra frenleme fonksiyonu biraz daha bayan kullanıcılar için. Manevra esnasında temkinli yanaşmak yerine gaza basarak yanaşırsan fren yapıyor vurmaya ramak kala."

Yazar K (fan kulüp yazarı) de benzer bir yorum yapıyor: "1.2 tdi 75hp Volkswagen Polo kullanıyoruz. Yakıtı 1.3 multijet Fiat'lardan bile az performansı fena değil. Bir bayan için yeterli."

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi teknik beceri, motora hâkimiyet erkekliğin bir özelliği olarak görülür. Bu nedenle, otomatik vites gibi yeni model arabalardaki bazı özellikler de arabayı "kadın arabası" (*chick car*) yapıyor. Çünkü motoru kontrol etmek bir yetenek işi olarak görülmektedir. Bu nedenle de manuel arabalar daha erkeksi yorumlanırken otomatik vites araçlar "kız arabası" olarak kategorilendirilmektedir.

Erkek Sürücülerden Kadınlara Tavsiyeler (Mansplaining)

Bridges (2017:95) mansplaining (erilleme) kavramını şöyle açıklıyor: "Mansplain, kadınların sürekli olarak erkekler tarafından rahatsız edildiklerini ve onları küçümsediklerini hissetmelerinden geliyor. Açıkça, yeteneklerinin, seslerinin ve fikirlerinin gölgede kaldığını, göz ardı edildiğini, hatta çalındığını ve bir erkeğe akredite edildiğini hisseden kadınların ortak bir ifadesidir". Mansplaining, tarihsel ve bugün kültürün her alanında var olan bir davranıştır. Bu kültürel bulguların sonuçları, kadınların neden konuşmadıkları veya seslerinin duyulmasında ısrar etmedikleri hakkında sorular ortaya çıkarmıştır. Ancak çoğu durumda, kadınlar düşüncelerini, fikirlerini ifade ettiklerinde erillemeye maruz kalırlar. Erilleme ve erkeksi konuşma normları kamusal alana hakimdir. Bu küresel bir sorundur, ancak öncelikle cinsiyetin birincil tanımlayıcı

özelliğ olduğu ailelerde ve erken çocukluk eğitiminde başlar. Bu aile tipi, kızlara küçük yaşlardan itibaren seslerinin erkeklerinkinden daha az değerli olduğunu söyler. Bu açıdan bakıldığında, toplumsal cinsiyet rolleri hem teknoloji kullanımını hem de onun hakkında söz söyleme hakkını erkeğe veriyor. Bu duruma yapılan yorumlarda da rastlanır. Örneğin, Zaruri (ekşi sözlük yazarı) nikotin şöyle ifade ediyor:

“Şerit değiştirirken sinyal çakın ve seri olun. Dikiz aynalarını da kullanın bi zahmet. İki şeridin ortasından gitmeseniz sevinirim bir de. Sol şeritteysen bas şu gaza aklıma gelmişken. Yoksa geç sağa. He “bunları neden söylüyorsunuz” diyorsanız. Ne zaman bu hareketleri yapan bi araç görsem kesin kadın ... der içine bakarım ve %97,6 kadın çıkıyor napım. Ya aslında tavsiye falan vermek yanlış. Bir iki tanesini meydana sallandır olsun bitsin de mi?”

Psikoabogados (ekşi sözlük yazarı) da benzer tavsiyeler vererek erilleme yapıyor:

“Direksiyona yapışmayın aynalara bakın, sol şerit adı üstünde sollama ve hızlanma şerididir işgal etmeyin, fren yerine gaza basmayın, yokuşlarda arabanın devrini düşürüp trafiği kitlemeyin ve en önemlisi o lanet akıllı telefonlarınızla oynamayın yola bakın yola.”

Yapılan yorumlar erilleme ile birlikte Türkiye’de var olan toplumsal cinsiyet kültürünün de yansımalarını gösteriyor. Erkek sürücülerin Türkiye’de var olan kadın algılarını yorumlarda yeniden ürettiğini görüyoruz. Örneğin, Herzt (ekşi sözlük yazarı) kadınların dikkat eksikliği, dedikodu yapma eğilimi ve trafikte kötü sürücü olma arasında şöyle bir bağ kuruyor:

“Gözlemlerimden yola çıkarak söylemek istediğim tek şey sadece trafiğe konsantre olun lütfen! Hangi bayanın arabasına binsem, örneğin bir otelin önünden geçiyorsak “13 ocak 2001’de şu otelde bilmemkimin baldızının kınası vardı. Güzel eşlenmiştik.”

“Efendime söyleyeyim “şurda bilmemkimin teyzesinin oğlu oturuyor. Çok kaprisli bir eşi var” gibisinden çevredeki diğer her şeyle meşgul olma durumu var. Hal böyle olunca trafikte kesin bayan şofördür diyeceğimiz hareketler meydana çıkıyor.”

Toplumsal cinsiyet rolleri etrafındaki sosyalleşme ve toplumsal normların insanların düşünme biçimleri üzerinde derin bir etkisi olması muhtemeldir. Yorumlarda var olan kadın ve erkek algıları da buna örnektir. Erkek sürücüler, araba kullanmaya en uygun insanların kim olduğu hakkında

basamaklıp görüşlere sahiptirler. Örneğin, erkek beyni nedeniyle erkeklerin arabalara uygun olduğunu öne sürerler. Bu noktadan yola çıkarak da kadın sürücülere erilleme yaparak tavsiye verme hakkını kendilerinde görürler. Muhtemelen bu klişeleşmiş ve eleştirel tutumların bir sonucu olarak, erkekler daha fazla kadının araba kullandığını görmeye isteksiz görünüyorlar.

Sonuç

Bu çalışma sosyal medya araçlarıyla üretilen ve yeniden üretilen toplumsal cinsiyet temelli trafik imajını anlamaya çalışmaktadır. Hayran sayfalarından ve Ekşi Sözlük'ten yorumlar, sürücü becerisinin erkeklikle özdeşleştirilmesinin, erkeklerin kadınları yeteneksiz sürücü statüsüne koyan veya özel araç kullanma (kız arabası) yaklaşımını ne ölçüde teşvik ettiğini göstermektedir. Bu kapsamda, Türkiye'de erkek sürücü ve kadın sürücü karşılaştırmasında, manuel araç kullanımında (genel olarak araç kullanımında) erkek sürücülere yakıştırıldığını söylenebilir.

Otomobil tarihsel olarak erkeklik, saldırganlık ve güç ile ilişkilendirilmiştir. Kadınların teknik uzmanlıktan yoksun olduğu varsayımı, birçok erkek sürücünün zihninde kadın sürücülere dair bir mantık yaratmaktadır. Kadınlar, bir arabanın güç, yol tutuşu ve performans gibi daha ince teknik özelliklerini takdir edemedikleri için, kadınların araba sürüşünün yetersiz olduğuna inanılmaktadır. Çalışmadaki pek çok erkeğin zihninde esas olarak kadınların farz edilen otomotiv bilgisi eksikliğine dayanıyor gibi görünse de, aslında bu durum kadınların tarihsel olarak ikincilleştirilmesinden kaynaklandığını yapılan yorumlar göstermektedir. Yukarıdaki tartışmalarda da görüldüğü gibi bu çalışma da Türkiye'deki araba kültürünün eril bir kültür olduğunu ve hidrolik erkeklik tanımlamasının Türkiye'de de araba kullanma ve araba ilişkisinde var olduğunu gösteriyor. Bunun sonucu olarak da iyi sürücü tasviri kadın sürücüleri dışarıda bırakıyor. Yapılan yorumların analizi, erkeklerin ve kadınların arabalardan ve sürüşten bahsetme biçimlerindeki belirgin farklılıkları ve erkeklerin kadınların arabalarla yaşadıkları deneyimi eleştirdiklerini gösterdi.

Erkeklerin ve kadınların değişmeyen ve doğal/biyolojik doğaları olduğuna inandıkları için, erkek otomobil sürücülerinin teknolojileri ve cinsiyetleri ayrı tutarak belirli otomobil türlerine cinsiyetlendirilmiş anlamlar yüklediği görülmüştür. Aynı zamanda analizler göstermektedir ki pek çok erkek sürücü belirli özellikler çerçevesinde var olan toplumsal cinsiyet algıları üzerinden kadın sürücü tanımı üretmektedirler.

Bu araştırma, bilgi, beceri, algılanan teknolojik yetenek ve trafikte zorlukların üstesinden gelme dahil olmak üzere kadın sürücülerini etkileyen çeşitli faktörleri ortaya çıkardı. Bunların başında da erkek sürücülerin kadınlara tavsiyeleri yer almaktadır. Dahası, bu tavsiyeler Türkiye’de kadınlara yönelik erillemenin birer örneği olarak görülebilir. Erilleme içeren yorumlar da Türkiye’de var olan toplumsal cinsiyet kültürünün ve toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiği alanlar olmuştur. Sonuç olarak, bu araştırma, araba sürmenin cinsiyet temelli bir süreç olduğuna dair kanıtları destekleyen bulgular sunmuştur.

Yukarıdaki örneklerde de gördüğümüz gibi erkek sürücüler araba sürüş tarzlarını “güvenli, dikkatli ve çevrede olanlarla ilişkili” bir sürüş tekniğine sahip olarak yorumlarlar. Öte yandan, kadın sürücüler “riskli, dikkatsiz ve çevrede olup bitenle ilgilenmeden süren” yeteneksiz sürücüler olarak yorumladıkları görülmüştür. Redshaw’ın otonom araçların cinsiyetini ve otonom araç kültürünü hidrolik erkeklik kavramı ile açıklamasına nazaran Türkiye’de erkeklerin manuel araç kullanımının mekanik erkeklik şemsiye kavramıyla yorumlanabileceği bu araştırmanın bulguları arasındadır. Bu anlamda, yukarıda da tartıştığımız gibi kadın sürücüler otomatik vites gibi araca sürücü yerine hakim olan araçlarla özdeşleştirilmiştir.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazarlar, çıkar çatışması bildirmemiştir.

Ek Beyan: Çalışmaya 1. Yazar ve 2. Yazar %30 oranında, 3. Yazar %25 oranında, 4. Yazar ise %15 oranında katkı sağlamıştır.

Kaynakça

- Albayrak, M., Topal, K., & Altıntaş, V. (2017). Sosyal Medya Üzerinde Veri Analizi: Twitter. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Kayfor 15 Özel Sayısı), 1991-1998.
- Balkmar, D., & Mellström, U. (2018). *Masculinity and Autonomous Vehicles*. *Transfers*, 8(1).
- Bansal, P., Kockelman, K. M., & Singh, A. (2016). Assessing public opinions of and interest in new vehicle technologies: An Austin perspective. *Transportation Research Part C: Emerging Technologies*, 67, 1-14.
- Bengry-Howell, A. And Griffin, C. (2007) ‘Self-Made Motormen: The Material Construction of Working-Class Masculine Identities through Car Modification’, *Journal of Youth Studies* 10(4): 439-58. [doi:10.1080/13676260701360683]
- Best, H., & Lanzendorf, M. (2005). Division of labour and gender differences in metropolitan car use: An empirical study in Cologne, Germany. *Journal of Transport Geography*, 13(2), 109-121.

- Bridges, J. (2017). Gendering metapragmatics in online discourse: "Mansplaining man gonna mansplain...". *Discourse, Context & Media*, 20, 94-102.
- Borgoni, R., Ewert, U. C., & Prskawetz, A. (2002). *How important are household demographic characteristics to explain private car use patterns? A multilevel approach to Austrian data* (No. WP-2002-006). Max Planck Institute for Demographic Research, Rostock, Germany.
- Brandth, B. (1995). Rural masculinity in transition: gender images in tractor advertisements. *Journal of rural studies*, 11(2), 123-133.
- Cockburn, C. (1985). *Machinery of dominance: Women, men and technical know-how*. London; Dover, NH: Pluto Press.
- Connell, R. W. (1995). Politics of changing men. *Radical Society*, 25(1), 135.
- Elander, J., West, R., & French, D. (1993). Behavioral correlates of individual differences in road-traffic crash risk: an examination of methods and findings. *Psychological bulletin*, 113(2), 279.
- Elgezdi, E. (2003). *Vosvos efsanesi*. Epsilon.
- Gaylin, W (1992), *The Male Ego*, Viking, New York.
- Hakamies-Blomqvist, L., & Wahlström, B. (1998). Why do older drivers give up driving?. *Accident Analysis & Prevention*, 30(3), 305-312.
- Hastrup, K. (2005). Social anthropology. Towards pragmatic enlightenment?. *Social Anthropology*, 13(2), 133-149.
- Howe, A., & O'Connor, K. (1982). Travel to work and labor force participation of men and women in an Australian metropolitan area. *The Professional Geographer*, 34(1), 50-64.
- Kabeer, N. (2001). *Bangladeshi women workers and labour market decisions: The power to choose*. University Press.
- Kadayıfçı, E. P., & Gedik, E. (2016, July). More girls to choose engineering as a major: Perspectives from "Honey Bees are Becoming Engineers". Project. In *2nd International Conference on Lifelong Education and Leadership for All*, 21-24.
- Kyriakidis, M., Happee, R., & de Winter, J. C. (2015). Public opinion on automated driving: Results of an international questionnaire among 5000 respondents. *Transportation research part F: traffic psychology and behaviour*, 32, 127-140.
- Lezotte, C. (2012). The evolution of the "chick car" or: what came first, the chick or the car?. *The Journal of Popular Culture*, 45(3), 516-531.
- Lie, M., & Sørensen, K. H. (Eds.). (1996). *Making technology our own?: domesticating technology into everyday life*. Scandinavian University Press.
- Manderscheid, K. (2018). *From the Auto-mobile to the Driven Subject? Transfers*, 8(1).
- Mellström, U. (1999) Technology and Masculinity: Men and their machines, In: Ervø, S. & Johansson, T. (eds.) *Moulding Masculinities*. Oxon: Ashgate Publishing, UK.
- Mellström, U. (2002). Patriarchal machines and masculine embodiment. *Science, technology, & human values*, 27(4), 460-478.

- Mellström, U. (2004). Machines and masculine subjectivity: Technology as an integral part of men's life experiences. *Men and masculinities*, 6(4), 368-382.
- Nobis, C., & Lenz, B. (2005). Gender differences in travel patterns. *Research on Women's Issues in Transportation*, 2, 114-123.
- Özkan, T., & Lajunen, T. (2006). What causes the differences in driving between young men and women? The effects of gender roles and sex on young drivers' driving behaviour and self-assessment of skills. *Transportation research part F: Traffic psychology and behaviour*, 9(4), 269-277.
- Pain, R. (1991). Space, sexual violence and social control: integrating geographical and feminist analyses of women's fear of crime. *Progress in human geography*, 15(4), 415-431.
- Payre, W., Cestac, J., & Delhomme, P. (2014). Intention to use a fully automated car: Attitudes and a priori acceptability. *Transportation research part F: traffic psychology and behaviour*, 27, 252-263.
- Perry, G., & Rossington, M. (Eds.). (1994). *Femininity and masculinity in eighteenth-century art and culture*. Manchester university press.
- Peters, D. (2001). Gender and transport in less developed countries: A background paper in preparation for CSD-9. In *London, Paper Commissioned by UNED Forum*.
- Pickup, L. (1988). Hard to get around: a study of women's travel mobility. In *Women in cities*. Palgrave, London.
- Redshaw, S. (2018). *Combustion, Hydraulic, and Other Forms of Masculinity*. *Transfers*, 8(1).
- Rosenbloom, S., & Burns, E. (1993). Gender differences in commuter travel in Tucson: implications for travel demand management programs.
- Siddiqi, D. M. (2003). The sexual harassment of industrial workers: strategies for intervention in the workplace and beyond. *CPD-UNFPA publication series no*, 26, 40.
- Siren, A., Hakamies-Blomqvist, L., & Lindeman, M. (2004). Driving cessation and health in older women. *Journal of Applied Gerontology*, 23(1), 58-69.
- Sumer, N. (2001). The role of driving skills, errors, and violations. I. Traffic and Road Safety Congress, April 2001. Ankara, Turkey: Gazi University.
- Valentine, G. (1989). The geography of women's fear. *Area*, 385-390.
- Walker, L. (1999). Hydraulic sexuality and hegemonic masculinity: Young working-class men and car culture. In R. White (Ed.), *Australian Youth subcultures: On the margins and in the mainstream*. Hobart: Australian Clearing House for Youth Studies
- Wajcman, J. (2009) Feminist theories of technology, *Cambridge Journal of Economics*, 1 of 10.
- Whitzman, C. (2007). Stuck at the front door: gender, fear of crime and the challenge of creating safer space. *Environment and Planning A*, 39(11), 2715-2732.